

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ ТА РЕГІОНАЛІСТИКИ

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

СТАЛИЙ (ЗБАЛАНСОВАНИЙ) РОЗВИТОК

Вид дисципліни (за компонентом ОП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Регіональний розвиток і просторове планування

Спеціальність: 106 «Географія»

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний

Мова навчання: українська

Розробники: Пасічник Микола Дмитрович, к.геогр.н., доцент кафедри географії України та регіоналістики

Профайл викладача: <https://moodle.chnu.edu.ua/user/profile.php?id=363>

Контактний тел. +38(050) 05-69-408

E-mail: m.pasichnyk@chnu.edu.ua

Сторінка <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=5898>

Консультації Проведення он-лайн консультації за посиланням
- <https://meet.google.com/fdv-yhvp-jke>
Онлайн-консультації: щоп'ятниці на 13:00
Очні консультації: за попередньою домовленістю

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Навчальна дисципліна «Сталий (збалансований) розвиток» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «магістр», що пропонується в рамках циклу загальної підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти на першому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження проблем стійкого (збалансованого) розвитку територій (країни і окремих регіонів) та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про особливості збалансованого розвитку і територіальної організації продуктивних сил і суспільства загалом, раціонального використання природних ресурсів і охорони оточуючого середовища, взаємодії природи і суспільства в системі «Природа – Людина – Господарство», вдосконалення вмінь та навичок регіональних досліджень набутих під час вивчення дотичних дисциплін.

2. Мета навчальної дисципліни: вивчення основ комплексного географічного аналізу процесів стійкого (збалансованого) розвитку території; науково методичних основ інтеграції трьох складових стійкого (збалансованого) розвитку: економічного зростання, соціального розвитку, охорони та збереження навколишнього середовища.

3. Пререквізити. Загальна гідрологія, водний кадастр та водний фонд України, основи геоecології, водні ресурси їх охорона і правові питання використання, водне господарство України.

4. Результати навчання

Завдання курсу:

- формування чіткого і правильного розуміння процесів стійкого (збалансованого) розвитку території;
 - вивчення теоретичних основ зародження і формування необхідності впровадження заходів сталого (збалансованого) розвитку суспільства;
 - розуміння особливостей розвитку процесів збалансованого розвитку суспільства;
 - осмислення механізмів стійкого (збалансованого) розвитку у контексті динамічних концепцій регіонального розвитку; - розуміння економічних, соціальних, демографічних, екологічних проблем депресивних територій;
 - вивчення відмінностей перебігу основних суспільно просторових процесів збалансованого розвитку;
- прогнозування можливих наслідків стійкого (збалансованого) розвитку територій.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

знати:

- суспільно-географічну сутність категорії «стійкий (збалансований) розвиток»;
- специфічні риси системи «стійкий (збалансований) розвиток»; - особливості світового досвіду реалізації програми «стійкого (збалансованого) розвитку»;
- особливості формування національної стратегії стійкого розвитку в Україні;
- основні теоретико-методологічні проблеми географії та регіональні особливості стратегії стійкого розвитку в Україні;
- головні закономірності глобальних проблем сучасності, глобалізації, глобалістики та їх вплив на регіональному та локальному рівнях через призму стійкого розвитку;
- роз'яснювати сутність, чинники, класифікацію, закономірності розвитку природничо-суспільно-просторових процесів у системі «стійкий (збалансований) розвиток»;
- розуміти функції, принципи і методи управління регіональним розвитком через призму стратегії стійкого розвитку.

вміти:

- виділяти галузеві та просторові елементи територіальної структури системи «стійкого (збалансованого) розвитку»;
- застосовувати методи індикації та параметризації як засобу стратегії стійкого (збалансованого) розвитку геопростору;

- нівелювати контрасти між центром і периферією;
- використовувати сучасні наукові здобутки географічної науки для отримання нових наукових результатів у галузі географії та регіоналістики, впроваджувати інноваційну діяльність;
- виявляти актуальні напрями досліджень територіальної організації суспільства, досліджувати територіальну організацію суспільства на різних ієрархічних рівнях його життєдіяльності;
- володіти методами географічного моделювання і прогнозування, використовувати знання для оцінки і прогнозу трансформації територіальної організації та регіонального розвитку в геосистемах різних ієрархічних рівнів; аналізувати потенціал територій щодо здійснення того чи іншого виду господарської діяльності;
- дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути відповідних компетентностей та досягнути програмних результатів навчання:

Універсальні компетенції. Здатність застосовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для засвоєння програмного матеріалу курсу, розуміння і дослідження процесів системи «стійкого (збалансованого) розвитку». Здатність навчатися та самонавчатися, бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчатися впродовж життя. Працювати самостійно, розробляти стратегії та керувати часом. Здатність скеровувати зусилля, поєднуючи результати різних досліджень та аналізу, представляти результат вчасно. Здатність бути критичним та самокритичним. Вміти реально оцінювати власні можливості, результати та шляхи їх досягнення при розробці проєктів та вирішенні завдань. Здійснювати критичне осмислення регіональних проблем. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел. Навички використання сучасних інформаційних технологій, картографічних та статистичних джерел інформації при плануванні розвитку регіонів. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Знання стандартів необхідних для наукового дослідження та публікування, включаючи критичну обізнаність та академічну доброчесність. Прагнення до забезпечення стійкого розвитку суспільства та прагнення до збереження навколишнього середовища. Уміння мотивувати людей і досягати спільних цілей. Здатність виступати з усними повідомленнями, ставити запитання, дискутувати, працювати в команді, вести ділове спілкування в усній або в письмовій формі. Прагнення до збереження навколишнього середовища. Сприяти та пропагувати принципи охорони навколишнього середовища, збереження та раціонального використання природних умов та ресурсів. Здатність продовжити навчання з високим ступенем автономії.

Ключові компетенції. Базові уявлення про територіальну організацію суспільства. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку та взаємодії природи і суспільства й уміння їх використовувати у професійній, соціальній, педагогічній діяльності. Здатність використовувати професійні знання з географії у мультидисциплінарних контекстах вивчення територій. Здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички системного аналізу, географічного моделювання та прогнозування трансформації територіальної організації та регіонального розвитку.

Здатності працювати з проєктами глобального розвитку з використанням системного підходу; демонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій та теорій географічної глобалістики; застосовувати літературні, картографічні та статистичні методи; демонструвати

творчий та інноваційний потенціал; розуміти і враховувати соціальні, екологічні, економічні міркування, що впливають на становлення світового порядку.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Названа дисципліна - Стійкий (збалансований) розвиток»												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			Кредитів	Годин	Змістових модулів	Лекцій	Практичних	Семинарських	Лабораторних	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Денна	1	2	4	120	2	15	-	15	-	90	-	залік
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п (с)	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи дослідження стратегії стійкого (збалансованого) розвитку території. Основні складові національної стратегії переходу до стійкого розвитку.											
Тема 1. Вступ. Передумови формування засад сталого (збалансованого) розвитку.	11	2	2			15						
Тема 2. Роль ООН у визначенні засад стійкого (збалансованого) розвитку	9	4	2			15						
Тема 3. Поняття системи і розвитку.	11	2	3			15						
Разом за ЗМ1	60	8	7			45						

Тема 4. Формування системи «суспільство-природа»	8	2	2			15						
Тема 5. Економічне зростання і стійкий (збалансований) розвиток	11	2	2			15						
Тема 6. Екологічні проблеми у контексті сталого розвитку	10	3	4			15						
Разом за ЗМ 2	60	7	8			45						
Усього годин	120	15	15			90						

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Ідея «людського розвитку» в контексті вивчення трансформаційних фаз новації стійкого (збалансованого) розвитку суспільства	5	0,5
2	Екологічний аспект стратегії стійкого (збалансованого) розвитку	5	0,5
3	Регіональна практика енергозбереження у реалізації проекту ЄС/ПРООН «місцевий розвиток, орієнтований на громаду»	5	0,5
4	Стійкий (збалансований) розвиток громади як фактор регіонального управління	5	0,5
5	Фінансове стимулювання стійкого (збалансованого) розвитку на рівні територіальних громад.	5	0,5
6	Досвід впровадження енергозберігаючих технологій в рамках міжнародних проектів розвитку	5	0,5
7	Правове забезпечення діяльності громади в стійкому (збалансованому) людському розвитку України	6	0,5
8	Синергетичний вимір сталого розвитку суспільства	6	0,5

9	Механізм впливу громади на органи місцевої влади у сталому людському розвитку	6	0,5
10	Соціальний та соціетальний капітали сталого розвитку суспільства	6	1,0
11	Психологічні аспекти формування культури енергозбереження у студентів	6	0,5
	Разом	60	11

3.5. Тематика індивідуальних завдань*

№ п/п	Назва теми
1.	Економічний розвиток та економічне зростання за сталого розвитку
2.	Фактори економічного зростання і сталий розвиток
3.	Теорії сталого розвитку
4.	Слабка та сильна стійкість
5.	Індикатори сталого розвитку
6.	Актуальність екологічно збалансованого розвитку
7.	Основні екологічні проблеми України
8.	Екологічні проблеми у стратегії національної безпеки України
9.	Пріоритети збалансованого розвитку
10.	Проблеми сучасного економічного розвитку

* ІНДЗ – для навчальної дисципліни. Індивідуальні завдання студенти можуть обрати самостійно. Дозволено 1 завдання на семестр. 10 балів, що є додатковими до іспиту.

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Форми поточного контролю: усні опитування (колоквіуми), практичні роботи, реферати, тестування.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Засоби оцінювання: стандартизовані тести, реферати, есе.

7. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Стійкий (збалансований) розвиток» проводиться двічі на семестр, згідно розкладу модульних контролів визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за практичні роботи та самостійну роботу. Виконання модульної контрольних робіт передбачає виконання тестових завдань. Максимальна кількість балів одержаних під час контрольних робіт становить 10 балів. Студент, який не з'явився на модульні контрольні роботи (з поважних причин, підтверджених документально) має право повторно пройти контроль. Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Під час другого модульного підсумкового контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 50 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення результатів. У разі, якщо студент бажає поліпшити свою оцінку, він складає екзамен за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали

Оцінка	Сприяючий характер діяльності студента
„відмінно” 90–100 балів / A	Студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
„добре” 80–89 балів / B	Студент повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою
„добре” 70–79 балів / C	Студенту розкрив теоретичні питання, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.
„задовільно” 60–69 балів / D	Студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння матеріалу.
„задовільно” 50–59 балів / E	Студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі.
„незадовільно” (з можливістю повторного складання) 35–49 балів / FX	Студенту не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.
„незадовільно” (з обов’язковим повторним курсом) 1–34 балів / F	Студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

Семестровий контроль з дисципліни «Стійкий (збалансований) розвиток» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового заліку усна. Якщо студент набрав 50 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення результатів. Критерії оцінювання доводяться до відома студентів на першому занятті. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем з врахуванням балів, отриманих і за відповіді на додаткові питання. Причому під час відповіді враховується повнота розкриття питань; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; логіка викладення, культура мови; аналітичні міркування, уміння робити порівняння і висновки.

Розподіл балів, які отримують студенти (залік)

Вид контролю	Модуль	Тема	Тестові завдання до лекційних занять	Самостійна робота	Семінарські заняття	Модуль контроль	Всього балів
Поточний контроль		1.	2	1	4		7
		2.	2	1	4		7
		3.	2	1	4		7
	Всього за модуль 1		6	3	12	9	30

	4.	2	1	4		7
	5.	2	1	4		7
	6.	2	1	4		7
	Всього за модуль 2	6	3	12	9	30
Всього за поточний контроль*		12	6	24	18	60
Підсумковий контроль (диференційований залік, екзамен)						40
Разом						100

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М.Боголюбова і. – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. – 446 с.
2. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: Монографія / Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інститут географії НАН України, Інститут проблем природокористування та екології НАН України. – Одеса, 2012. – 714 с.
3. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань: Візаві, 2012. – 412 с.
4. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на ХХІ століття» (2002-2012) / За ред. Руденко Л.Г. – К.: Академперіодика, 2014. – 359 с. 4. Оцінка стану виконання підсумкових документів Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002) в Україні / Руденко Л.Г., Білявський Г.О., Горленко І.О. та ін. – К.: Академперіодика, 2004. – 208 с.
5. Лісовський С.А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку. – Житомир: Полісся, 2007. – 108 с.
6. Лісовський С.А. Суспільство і природа: баланс інтересів на теренах України. – К.: Інститут географії НАН України, 2009. – 300 с.
7. Марушевський Г.Б. Етика збалансованого розвитку. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 400 с.
8. Оцінка виконання Планів дій Європейської політики сусідства. Виконання Плану дій Україна-ЄС: довкілля та сталий розвиток. Під ред. Н. Андрусевич. – Львів. – 2009. – 104 с
9. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у ХХ ст. (географічний аспект) / за ред. Л.Г. Руденка. – К.: Академперіодика, 2005. – 320 с.
10. Реденко Л.Г., Лісовський С.А. Роль Українських Карпат у забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку України // Український географічний журнал. – 2009. - № 3. – С. 23-29.
11. Сталий розвиток — ХХІ століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2018: колективна монографія / Національний технічний університет України — Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського, Національний університет —Києво-Могилянська академія, Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, Донецький державний університет управління, Вища економіко-гуманітарна школа / за ред. проф. Хлобистова Є.В. – Київ, 2018. – 668 с. – Електронне видання. ISBN: 978-83-63649-17-3
12. Про концепцію сталого розвитку населених пунктів: Постанова Верховної Ради України // Офіційний вісник України. – 2000. - № 1. – С. 29-40.
13. Підсумки конференції ООН зі збалансованого розвитку «Ріо + 20» // Екологічний вісник. – 2012. - № 3. – С. 2-3.

Додаткова

14. Методологические подходы к выбору стратегии устойчивого развития территории: В 2-х томах / А.Г. Шапарь и др.; Ин-т проблем природопользования и экологии НАН Украины. – Днепропетровск, 1996. – Том 1. -162 с.; Том 2. – 170 с.
15. **Dzhaman V.**, Koliadynskyy P. Big Towns: Territorial-Functional Organization and Strategy of Development (the Case of Chernivtsi). – Saarbrucken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. – 226 p.
16. **Джаман В.О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
17. **Джаман В.О.** Методологічні засади дослідження відповідності систем розселення територіальній структурі суспільно-географічних комплексів // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К., 2004. – Вип. 55. – С. 87- 92.
18. **Джаман В.О.** Міста – опорні центри територіальних систем розселення слабоурбанізованих регіонів (на матеріалах Західної України) // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Вип. 199: Географія. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 116-124.
19. **Джаман В.О.** Територіальна структура систем розселення – каркас просторової організації суспільно-географічних комплексів // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – Вінниця: Антекс – УЛТД, 2004. – Вип. 4. – С 101-107.
- 1.